

LÄRARMATERIAL

LEKTION 1: VILL DU?

MÅLGRUPP: GYMNASIET

LÄRANDEMÅL

- Utveckla kunskap om demokrati och de mänskliga rättigheterna såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna (Sh).
- Utveckla förmågan att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen samt att delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner (Sv).
- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap (Sh).

INLEDNING, UPPLÄGG OCH FÖRBEREDELSE

Syftet med lektionen är att medvetandegöra eleverna om människors redan befintliga förmåga att avläsa kroppsspråk, samt att tillsammans reflektera över hur man kan visa vad man vill och ta reda på vad andra vill. Pedagogiken bygger på film med kort reflektion, dilemman och frågeställningar. Dilemma 2 och 3 kan antingen göras i smågrupper eller i helklass som fyra hörnsövningar.

Läs igenom materialet och ladda ner filmen *Castingen*. Skriv ut dilemman, frågeställningar och feedback-lappen, eller lägg ut det digitalt.

GENOMFÖRANDE

1 Inled lektionen och berätta om upplägget. Ta eventuellt upp gruppregler om ni har sådana.

Om upplägget

Idag ska vi tillsammans reflektera över hur man kan visa vad man vill och ta reda på vad andra vill med fokus på intima situationer. Syftet är att vi ska bli medvetna om vår förmåga att läsa av kroppsspråk och att sammanhanget avgör hur vana vi är vid att använda oss av den förmågan. Samt att tillsammans fundera på när det är lättare respektive svårare att läsa av andra och varför. Det är viktigt att vi kommer ihåg att vi ska prata om det här ämnet tillsammans men inte utgå från oss själva. Alla har olika mycket erfarenhet av kärlek och sexuella situationer, i högstadiet har tjugofem procent erfarenhet av att vara i en relation, motsvarande siffra på gymnasiet är sjuttiofem procent. Vid 17 års ålder är det ungefär fyrtio procent som inte har samlagsdebuterat – det ser alltså väldigt olika ut. Men vi ska inte alls prata utifrån våra egna erfarenheter idag utan utgår från fall och dilemman där vi kan fundera över hur de som är inblandade där skulle kunna lösa det på bästa sätt. Ingen kommer att behöva dela med sig av sina egna erfarenheter.

2 Se filmen *Castingen*

Eleverna får efter filmen prata kort två och två om vad de tänkte på när de såg den. Eventuellt kan du fråga i helgrupp vad klassen vill lyfta från filmen.

3 Dilemman och frågeställningar till diskussion

Dela in eleverna i grupper om cirka fyra personer i varje. Be dem diskutera nedanstående påståenden och dilemman. Gå runt och stöd grupperna i diskussionerna.

Frågeställning 1: Hur tar man reda på om någon känner samma sak?

”Dominique och Robin har chattat med varandra länge. Dominique är intresserad av något mer än att vara vänner. Hur kan Dominique ta reda på om Robin känner samma sak?”

Eleverna ska skriva en lista på minst fem saker. De får sedan dela med sig av sina förslag till de andra i klassen. Antingen genom att läsa upp dem eller lägga dem på den gemensamma digitala plattformen.

Frågeställning 2: Hur vet man om den andra vill?

Den här dilemmaövningen kan göras som fyra hörns-övning eller som grupp-diskussion, beroende på vad du som lärare känner dig bekväm med och på hur sådana här frågor hanteras i storgrupp i den aktuella gruppen.

”Aisha och Sam är ihop och sitter i sängen hemma hos Sam och kysser varandra. Ingen annan är hemma. Aisha vill klä av Sam. Ingen av dem gör något mer än att kyssas. Hur kan hon göra för att veta om han vill?”

1. Vänta lite och se om Sam tar initiativ.
2. Försök lite försiktigt och se hur han reagerar.
3. Börja klä av honom, det är hans ansvar att säga nej om han inte vill.
4. Eget alternativ.

Följdfrågor:

- Hur frågar man? Vilka frågor kan man ställa?
- Vad kan hända om man bara kör på?
- När är det lätt att fråga?
- Vad är det som kan göra det svårt att våga fråga?
- Skulle det vara annorlunda om det var killen, alltså Sam, som tog initiativet?

Frågeställning 3a: Hur hanterar man en avvisning vid flört? (Här kan du som lärare välja att använda 3a eller 3b.)

Den här dilemmaövningen kan göras som fyra hörns-övning eller som en gruppdiskussion, beroende på vad du känner dig bekväm med och på hur sådana här frågor hanteras i storgrupp i den aktuella gruppen.

”Vilda och Farah har precis lärt känna varandra och är ute på fest hos några vänner. När de står ute på balkongen böjer sig Vilda fram och försöker kyssa Farah. Farah säger att hon inte är intresserad av Vilda på det sättet. Hur kan Vilda hantera det?”

1. Gå därifrån.
2. Vänta lite och försöka igen senare.
3. Säga okej och fortsätta prata om något annat.
4. Eget alternativ.

Följdfrågor:

- Hur tror ni att Farah vill att Vilda ska reagera?
- Är det lätt att hantera en avvisning?
- Vad kan hjälpa när man blir avvisad?
- Kan man fortsätta vara vänner fast den ena har avvisat den andra?

Frågeställning 3b: Hur hanterar man en avvisning i en sexuell situation?

Den här dilemmaövningen kan göras som fyra hörns-övning eller som en gruppdiskussion, beroende på vad du känner dig bekväm med och på hur sådana här frågor hanteras i storgrupp i den aktuella gruppen.

”Vilda och Farah badar ihop, de pratar och kysser varandra. När Vilda tar ett initiativ till att smeka Farahs kön säger Farah att hon inte vill det. Hur kan Vilda hantera det?”

1. Resa sig och gå därifrån.
2. Vänta lite och försöka igen senare.
3. Säga okej och fortsätta prata och kyssas.
4. Eget alternativ.

Följdfrågor:

- Hur tror ni att Farah vill att Vilda ska reagera?
- Är det lätt att hantera en avvisning?
- Är det vanligt att det blir konflikter i relationer för att man vill olika saker?
- Kan man vara jättekär i någon och ändå inte vilja smekas/ha sex?

④ Knyt ihop diskussionen

Ge feedback till gruppen för deras modiga och kreativa arbete. Dela ut utvärderingslappen, alternativt lägg den digitalt där eleverna anonymt kan ge feedback på lektionen.

Feedbackpåståenden

- Det som var bra idag var...
- Det som var mindre bra idag var...
- Jag vill gärna prata mer om...

TIPS! KORT OM KROPPSSPRÅK

Även när vi inte pratar med varandra med ord så kommunicerar vi via kroppsspråket. En del forskare pratar om att så mycket som över hälften av all kommunikation sker via kroppsspråk tätt följt av röstkvaliteten. Vi tolkar varandras rörelser, ansiktsuttryck och röstläge för att göra oss en bild av vad personer egentligen vill säga. Även om en människa försöker dölja sin känsla kan vi ibland ändå läsa av den på personens mimik och gester. Ett exempel kan vara om någon ber att få låna en persons telefon och den svarar ja men hela kroppsspråket signalerar att ”jag vill inte låna ut den”. Vi människor har en inbyggd förmåga att tolka varandras kroppsspråk.

LÄRARMATERIAL LEKTION 2: VILL DU?

MÅLGRUPP: GYMNASIET

LÄRANDEMÅL

- Utveckla kunskap om demokrati och de mänskliga rättigheterna, såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna (Sh).
- Utveckla förmågan att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen samt att delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner (Sv).

INLEDNING, UPPLÄGG OCH FÖRBEREDELSE

Syftet är att på ett lekfullt sätt upptäcka och testa ord som skulle kunna användas i intima situationer för att visa på samtycke eller att man inte samtycker, och öppna upp en möjlig väg att använda språket i intima situationer. Pedagogiken bygger på två övningar – Temperaturlinjen med påståenden och ett dilemma med tillhörande ordkortlek.

Läs igenom materialet, titta på filmerna Vill du? och Hemmakvällen och ladda ner påståendena till Vill du? – kroppsspråk (bilaga 1). Klipp isär korten. Ladda sedan även ner Ordkortleken (bilaga 2) och klipp isär korten. Lägg de olika färgerna i två olika högar. Se till att ladda ner filmerna som ska visas och ta fram länkarna till filmerna så att eleverna kan se dem under lektionen. Skriv eventuellt ut följdfrågorna till Ordkortleken eller lägg upp dem digitalt.

Inled gärna lektionen med att visa filmen Castingen där vi får höra ungas egna reflektioner kring sex och kommunikation.

GENOMFÖRANDE

- 1 Inled lektionen och berätta om upplägget. Ta eventuellt upp gruppregler om ni har sådana.
 - 2 Visa filmen Vill du? och låt sedan eleverna prata kort om filmen två och två.
 - 3 Visa filmen Hemmakvällen och låt eleverna prata kort om filmen två och två.
 - 4 Hur vet man om den andra vill - kroppsspråk?
- Skapa en temperaturlinje i rummet genom att lägga ut en lapp där det står "Vill", i ena hörnet och "Vill inte" i andra hörnet. Dela in eleverna i grupper om 2-4 personer. Dela ut minst fyra lappar med olika påståenden till gruppen.
 - Diskutera följande frågeställningar i er grupp:
 - I de två filmerna som vi har tittat på har vi sett personerna göra flera saker som visar om de vill eller inte vill. Vilka beteenden känner ni igen från filmerna och var på linjen tycker ni att de ska ligga? Visar det på att

personen vill eller inte vill?

- Lägg lapparna ut med linjen där ni tänker att de passar. Linjen rör sig från Vill inte till Vill på en skala mellan 1-10 där mitten kan vara både Vill och Vill inte.
- När alla lappar ligger ute går läraren runt, läser och problematiserar påståendena. Troligtvis ligger vissa påståenden på samma ställe och vissa inte alls nära varandra. Fördela ordet så att alla som vill får en chans att prata. Om ingen vill prata låt dem diskutera frågorna i grupperna och gå runt och lyssna och stötta i diskussionerna.

Frageställningar från läraren:

- Vilket är det allra enklaste sättet att ta reda på om en person vill?
- Vilket är det allra enklaste sättet att berätta vad man vill?
- Hur kan man vara säker på att den andra/de andra vill?
- Vad kan det vara som gör att en person fortsätter ha sex/kyssa någon/hångla med någon fast den inte vill?

5 Ordkortleken Vill du? (bilaga 2)

Ordkortleken består av ord och påståenden i två olika färger:

- De röda uttrycker vad en person vill.
- De blå frågar vad den/de andra vill.
- Dela upp eleverna i grupper med fyra personer i varje. Varje grupp får en kortlek där de ska försöka identifiera ord som de hörde på filmerna och lägga dem i en hög. Ge eleverna länkarna till filmerna så de kan se dem igen under arbetet.
- Ge eleverna nedanstående frågeställningar att diskutera vidare i grupperna, alternativt ta dem i storgrupp där du frågar och låter de olika grupperna komma till tals.

Följdfrågor till läraren:

- Vilka ord/påståenden tror ni är vanliga att använda? Varför är det så?
- Vilka ord/påståenden tror ni är ovanliga att använda? Varför är det så?
- Vad är det som gör att det ibland är lätt att säga vad man vill?
- Vad är det som gör att det ibland är svårt att säga vad man vill?
- Vad tror ni det är som gör att många har svårt att fråga vad den andra/de andra vill och tycker om i intima situationer?
- Vad tror ni det är som gör att många har svårt att säga vad man vill i intima situationer?
- I filmen ser vi att de använder ord som stopp, sluta och vänta utan att det verkar bli jobbigt. Vad är det som gör att det går bra?

6 Knyt ihop lektionen.

BILAGA 1 - PÅSTÅENDEN TEMPERATURLINJEN (kort att skriva ut och klippa isär)

Ta initiativ

Smeka den andra eller de andra

Vara stilla

Vända bort huvudet

Smeka sig själv

Stöna

Kyssa tillbaka

Röra sig

BILAGA 1 - PÅSTÅENDEN TEMPERATURLINJEN (kort att skriva ut och klippa isär)

Säga ja

Säga nej

Säga mer så, ja och så vidare

Säga jag älskar dig

Inte kyssa tillbaka

Inte säga stopp

Titta bort

BILAGA 2 – ORDKORTLEK VILL DU? (kort att skriva ut och klippa isär)

■ (RÖTT) VAD JAG VILL:

	Jag vill
Mer så	Inte så
Mindre så	Mjukare
Hårdare	Långsammare
Snabbare	Precis så
Perfekt	Ta i
Ta inte i	Så här
Vänta lite	Stopp
Lägg av	Sluta

BILAGA 2 – ORDKORTLEK VILL DU? (kort att skriva ut och klippa isär)

Jag gillar	Jag gillar inte
Kan du?	Känns bra
Känns inte bra	Okej
Inte okej	Bra
Skönt	Nästan rätt
Softare	Lugnare
Mer	Här
Så	Vill ta paus
Vill bara	Vill bara

BILAGA 2 – ORDKORTLEK VILL DU? (kort att skriva ut och klippa isär)

Gör ont	Älskling
Sötnos	Habibi
Baby	

 (BLÅTT) VAD VILL DEN/DE ANDRA?

	Vill du?
Mer så?	Inte så?
Mindre så?	Mjukare?
Hårdare?	Långsammare?
Snabbare?	Ta i?
Inte ta i?	Hur?

BILAGA 2 – ORDKORTLEK VILL DU? (kort att skriva ut och klippa isär)

Vänta lite?	Ska jag stoppa?
Ska jag lägga av?	Ska jag sluta?
Gillar du?	Inte?
Kan jag?	sKan jag inte?
Bra?	Inte bra?
Okej?	Inte okej?
Så?	Skönt?
Rätt så?	Softare?
Lugnare?	Mer?

BILAGA 2 – ORDKORTLEK VILL DU? (kort att skriva ut och klippa isär)

Där?

Paus?

Lugnare?

BAKGRUND

Vill du?

SEXUALITET OCH ÖMSESIDIGHET

Syftet med detta material är att främja en ömsesidig sexualitet – eller, annorlunda uttryckt, förebygga övergrepp och sexuellt våld. RFSU:s grundsyn är att all sexualitet ska bygga på samtycke och ömsesidighet. Så länge sex är ömsesidigt finns det inte sexuella praktiker som är bättre än några andra.

De flesta har både positiva och negativa erfarenheter av sex. Vi vet från undersökningar om ungas sexualvanor att de allra flesta beskriver det senaste sextillfället som ”positivt” och ”upphetsande”. Samtidigt har många erfarenhet av sexuella övergrepp och sex mot sin vilja – tjejer mer än killar, hbtq-personer mer än heterosexuella cispersoner (cisperson är en person vars juridiska och biologiska kön, könsidentitet och könsuttryck är samma och följer förväntade könsnormer). En utgångspunkt för *Vill du?* är att visa både positiva och negativa teman kopplat till sexualitet. Vi gör det genom att fokusera på kommunikation och ömsesidighet i praktiken, och lyfta frågor kring hur man kan visa vad man vill och framför allt hur man kan veta vad någon annan vill.

MASKULINITET OCH SEXUELLT VÅLD

En viktig del av det förebyggande arbetet är att kritiskt granska normer kring maskulinitet. **Siffror** från BRÅ visar att av alla lagförda sexualbrott är 98 procent av gärningspersonerna män. Både svensk och internationell forskning visar på en tydlig koppling mellan mäns attityder kring jämställdhet och deras våldsutövande. **Studier** av bland andra Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågor (**MUCF**) visar att normer för kön är centralt när unga killar utövar våld. Den som har stereotypa uppfattningar om maskulinitet och femininitet utövar mer våld. Ett brett arbete kring genus och normer är därför en viktig del av det våldsförebyggande arbetet.

Samtidigt visar **forskning** att 99 procent av ungdomarna (tjejer såväl som killar) tar avstånd från att ”tvinga eller försöka tvinga någon till sexuella handlingar”. En slutsats man skulle kunna dra är att unga generellt sett har bra värderingar kring sexualitet,

men att vi behöver arbeta mer med hur vi kan omsätta värderingarna i praktiken. Det är därför viktigt att vi i det förebyggande arbetet inte bara fokuserar på sexualbrott utan även på det som brukar kallas gråzoner – det som ligger mellan ömsesidighet och övergrepp. I det arbetet är det grundläggande att prata om maskulinitet och hur vi ser på killars och tjejers sexualitet. Hur ser utrymmet för killar och tjejer ut? Hur förväntas killar och tjejer vara och agera? Om vi till exempel ser killar som driftstyrda – hur påverkar det hur vi tänker kring ansvarstagande och förmågan att känna av vad den andra vill? Och inte minst – på vilket sätt kan dessa normer vara ett hinder för en ömsesidig sexualitet?

I diskussionsövningarna till filmerna har vi velat lägga fokus på hur man kan söka samtycke, eller kolla av vad den andra vill. Ansvaret måste ligga på initiativtagaren, inte på att någon annan ska säga ja eller nej.

NÅGRA PRAKTISKA TIPS OCH FÖRHÅLLNINGSSÄTT

- **Tänk på att det finns olika erfarenheter i gruppen, och olika mycket erfarenhet. Det är viktigt att inte förutsätta att alla är heterosexuella.**
- **Förutsätt inte att alla vill ha sex/har haft sex. Nyckelord är "om":**
"Om någon vill göra det här, hur kan den göra då?"
- **Prata gärna utifrån fiktiva berättelser och använd tredje person**
– det ger möjlighet till samtal utan att behöva prata om sig själv.

FÖR DIG SOM VILL LÄSA MER

- **Unga och våld (MUCF)**
- **Hjältar och monster. Samhällsvetenskapliga perspektiv på män och våld (MUCF)**
- **Grupper, maskulinitet och våld (MUCF)**
- **UngKAB 09. Kunskap, attityder och sexuella handlingar bland unga (GU)**
- **Ungdomsbarometern 2014. (Folkhälsomyndigheten)**
- **Hon hen han (MUCF)**
- **Diskriminerad, trakasserad, kränkt? (Skolverket)**
- **Se mig! Unga om sex och internet (MUCF)**
- **Att arbeta med sexuella trakasserier i skolan (RFSU)**
- **Andra män - maskulinitet normskapande och jämställdhet.**

L Gottzén och R Jonsson (red.), Gleerups förlag 2012